

NATALIA CISZEWSKA ▶▶

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9655-2173>

Najlepsi z najlepszych. Charakterystyka wybranych izraelskich jednostek kontrterrorystycznych

The best of the best. Characteristics of selected Israeli counterterrorist units

Abstract

The creation of Israel aroused many negative emotions, which over time evolved into war and terrorist activities, the aim of which was to destroy this country and push it into the sea. Israel in response to numerous attacks was forced to develop an effective defense, and its basic element was well-trained special forces. Israeli services are considered brutal: they carry out daring operations, risking diplomatic crises, never negotiating with hijackers, and often killing potential terrorists, however, they cannot be denied their effectiveness. Israeli commandos are often recognized as the best in the world and their training is as demanding as the American Navy SEAL's. In the era of growing number of terrorist attacks, it is worth taking a closer look at Israeli counterterrorism units, their experience and answer the question whether the methods, tactics and strategies used are appropriate and should be copied by special forces of other countries.

Keywords: Israel, terrorism, special forces, Middle East, commando

Аннотация

Появление государства Израиль вызвало много негативных эмоций, которые со временем переросли в войну и террористическую деятельность, целью которой было уничтожить эту страну и оттолкнуть её от моря. Израиль в ответ на многочисленные атаки был вынужден разработать эффективную оборону, а её основным элементом были хорошо обученные силы специального назначения. Израильские службы считаются жестокими: они проводят смелые операции, рискуют дипломатическими кризисами, никогда не ведут переговоры с похитителями и часто убивают потенциальных террористов, однако нельзя отрицать их эффективность. Израильские командос часто признаются лучшими в мире. Их подготовка столь же требовательна, как и американских Navy SEALs (подразделения Сил специальных операций). В эпоху растущего числа террористических атак стоит более внимательно присмотреться к израильским контртеррористическим подразделениям и их опыту, а также ответить на вопрос, являются ли используемые методы, тактика и стратегии уместными и должны ли их копировать специальные силы других стран.

Ключевые слова: Израиль, терроризм, спецназ, Средний Восток, командос

Wprowadzenie

Celem niniejszego artykułu było stworzenie swoistego rodzaju przeglądu, dotyczącego izraelskiego zaplecza kontrterrorystycznego. Niestety autorka w trakcie badań spotkała się z pewną niedostępnością materiałów źródłowych, co jest zrozumiałe ze względu na specyfikę opisywanych jednostek (przede wszystkim tajność ich działań, która jest obwarowana tajemnicą państwową najwyższego stopnia). Dlatego też autorka nie mogła stworzyć pełnego kompendium. Jednakże w polskim nurcie badawczym brakowało tego rodzaju zestawienia, poświęconego Izraelowi i jego jednostkom specjalnym, które zajmują się zwalczaniem, a właściwie niedopuszczaniem do realizacji ataków terrorystycznych. Wobec tego wydawało się słusznym, aby je stworzyć, nawet jeśli będzie niepełne. Poniższy artykuł przedstawia charakterystyki wybranych jednostek, które realizują działania kontrterrorystyczne na zróżnicowanym obszarze, począwszy od obszarów zurbanizowanych, przez pustynię i górę, a kończąc na morzu. Taki pluralizm jednostek specjalnych

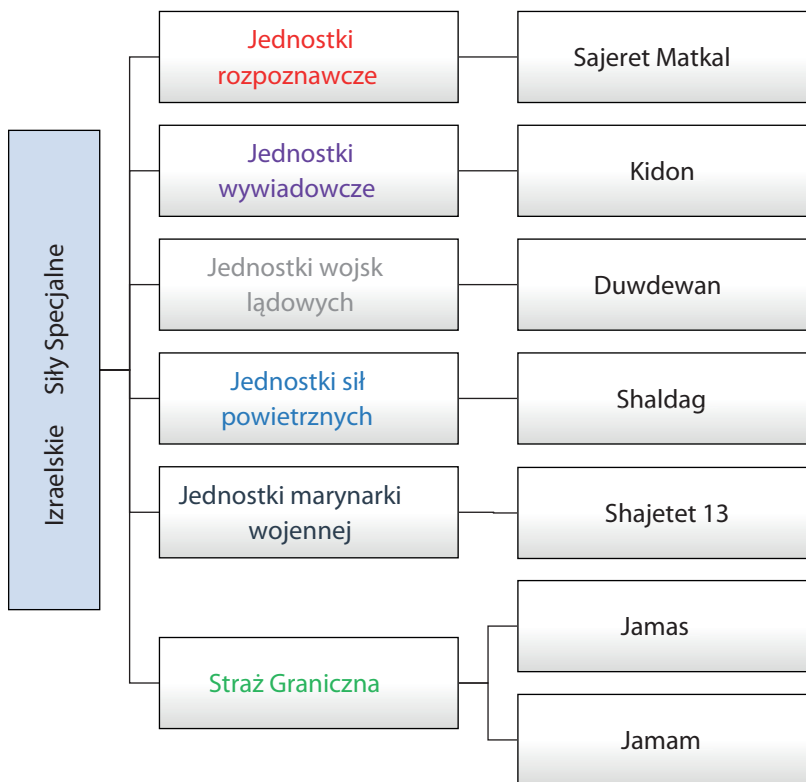
robi wrażenie, jeśli weźmie się pod uwagę wielkość i potencjał Izraela jako państwa. Wszystko jednak tłumaczy położenie geopolityczne tego państwa i jego historia.

Izrael od początku swojego istnienia musiał walczyć o przetrwanie nie tylko z sąsiadującymi państwami, ale także z ugrupowaniami terrorystycznymi, stosującymi różnorodne metody, począwszy od aktywności snajperów, zamachowców-samobójców, rajdów transgranicznych, po ostrzały raketowe, zamachy bombowe i porwania samolotów pasażerskich. Dlatego też to właśnie Izrael, na długo przed wojną USA z terroryzmem, rozwijał własne środki i metody zwalczania oraz przeciwdziałania temu zjawisku. Siły specjalne Izraela podejmują się wielu zadań, wśród których można wymienić takie jak: operacje morskie, misje kontrterrorystyczne, patrole graniczne czy infiltracje na tyłach wroga. To tylko kilka z szeregu działań, do jakich zostały powołane, bowiem Izrael jako jedno z niewielu państw dysponuje szerokim wachlarzem jednostek specjalnych, należących do najlepszych nie tylko w regionie, ale też na świecie.

W Izraelu komandosi to coś więcej niż elitarne oddziały bojowe, bowiem w skali świata do rzadkości należy, aby tak wielu czołowych polityków wywodziło się z tego środowiska. Wystarczy wspomnieć, że historyczna już Jednostka 101¹ została sformowana przez Ariela Szarona, który po latach objął fotel premiera Izraela. Z kolei obecny premier Benjamin Netanjahu był w przeszłości dowódcą grupy komandosów elitarnego i bardzo szanowanego Sajeret Matkal, a jego brat Joni Netanjahu uważany jest za legendarnego bohatera izraelskich służb specjalnych, który zginął podczas słynnej operacji Entebbe w Ugandzie w 1976 roku, mającej na celu odbicie pasażerów francuskiego samolotu. W niniejszym artykule przedstawiono tylko wybrane formacje, gdyż informacje na temat niektórych są ściśle tajne, co powoduje nikłą ilość danych na ich temat i tym samym uniemożliwia przeprowadzenie analizy funkcjonowania.

---

¹ Jednostka 101 – pierwsza jednostka sił specjalnych w Izraelu.

Schemat 1. Izraelskie formacje zwalczające terroryzm: podział według przynależności głównego dowództwa

Źródło: opracowanie własne.

Sajeret HaMate HaKlali

Najbardziej znana izraelska jednostka specjalna, często nazywana po prostu Sajeret Matkal, której pełna nazwa brzmi Jednostka Rozpoznawcza Sztabu Generalnego i często funkcjonująca w wersji skróconej jako Jednostka 269 lub Jednostka 262. Siedzibą Sajeret Matkal jest obóz Sirkin na przedmieściach miasta Petach Tikwa. Ten elitarny oddział komandosów został założony w 1957 roku. Wielokrotnie żołnierze Sajeret Matkal odgrywali kluczową rolę w większości operacji kontrterrorystycznych prowadzonych przez Izrael. Założycielem formacji był major Awraham Arnan, były student

jesziwy i żołnierz kompanii szturmowej Palmach². Na jego polecenie zebrano wówczas byłych żołnierzy Palmach, komandosów-weteranów z Jednostki 101, a także byłych spadochroniarzy, dzięki czemu powstała struktura przygotowana do prowadzenia szerokiej gamy operacji specjalnych, np.:

- rozpoznania specjalnego;
- zbierania informacji wywiadowczych pola walki;
- antyterrorystycznych i kontrterrorystycznych;
- głębokiego rozpoznania;
- działań wywiadowczych;
- akcji bezpośrednich, tj. prowadzenia działań specjalnych na tyłach przeciwnika (Katz, 2004).

Sajeret Matkal jest również wykorzystywany do misji odbijania zakładników poza granicami Izraela (Katz, 1993). Należy wspomnieć, iż Izraelczycy utworzyli swój elitarny oddział komandosów wzorując się na brytyjskim SAS-ie, a nawet zapożyczyli od niego dewizę: *Who Dares Wins*. Opisywana jednostka jest formalnie podporządkowana bezpośrednio Sztabowi Generalnemu, ale powszechnie uważa się ją za jedną ze składowych wywiadu wojskowego, Amanu (Katz, 2004). Sajeret Matkal jako jeden z nielicznych posiada własne jednostki wspomagające, w tym rozpoznawczą, saperską i medyczną (Karolkiewicz, 2011). Za interesujące można uznać fakt, iż członkowie Sajeret Matkal byli szkoleni przez Beduinów w umiejętności odnajdywania śladów na pustyni, aby dzięki temu lepiej poruszać się w terenie i mieć przewagę nad przeciwnikiem (Pascovich, 2016). Dzięki wykorzystaniu helikopterów owe siły specjalne zaczęły prowadzić działania operacyjne głębiej w terytorium sąsiednich państw arabskich niż jakakolwiek inna izraelska jednostka wcześniej. Większość informacji dotyczących Sajeret Matkal jest ściśle tajna, wiadomo jednak, że jednostka miała bardzo duży wpływ na rozwój izraelskiej armii. Przykładem, o którym warto wspomnieć, jest fakt, iż specjalnie na jej użytek skonstruowano miniaturową wersję pistoletu maszynowego UZI (Pascovich, 2014).

---

² Palmach – żydowski elitarny związek taktyczny stanowiący siły specjalne paramilitarnej organizacji Hagana podczas wojny domowej w Mandacie Palestyny i wojny o niepodległość w latach 1947–1948.

Ochotnicy, chcący wstąpić w szeregi Sajeret Matkal, muszą przejść wyczerpujące 20-miesięczne szkolenie, prowadzone zarówno w górach, jak i na pustyni (Tillan, Michelson, 2016). Ci, którym uda się sprostać wszystkim wymaganiom, mają obowiązek złożenia przysięgi podczas nocnej ceremonii na płaskowyżu Masada, w ruinach twierdzy, w której w 73 roku n.e. ostatni żydowscy powstańcy stawiali opór Rzymianom. Można wysnuć wniosek, iż owa ceremonia ma znaczenie symboliczne i ma zapewne oznaczać, iż izraelscy komandosci schodzą ostatni z pola bitwy, walczą do końca i nie poddają się.

Jedynie kilka informacji dotyczących operacji prowadzonych przez Sajeret Matkal zostało ujawnionych. Za najważniejszą można uznać, już wcześniej wspomnianą, Operację Piorun/Entebbe (później przemianowaną na operacja Jonatan), gdzie dokonano kontrataku na terminalu lotniska w Entebbe w Ugandzie 4 lipca 1976 roku, którego celem było odbicie 106 żydowskich i francuskich zakładników lotu Air France porwanego przez palestyńskich terrorystów (Balestrieri, 2017). Całą akcją można uznać za wzorcową, gdyż zajęła zaledwie siedem minut, podczas których izraelscy komandosci stoczyli bitwę z żołnierzami ugandyjskimi oraz zajęli kluczowe pozycje na terenie lotniska. Podczas niej zginęło dwóch zakładników (w tym jeden zastrzelony omyłkowo przez komandosów, którzy wzięli go za porywacza, gdy wstał po komendzie „padnij!”), a siedmioro zostało rannych (Balestrieri, 2017). Śmierć poniósł dowódca izraelskich komandosów i brat obecnego premiera Izraela Binjamina Netanjahu – Jonatan (Joni) Netanjahu, a inny z żołnierzy został ciężko ranny i sparaliżowany. Jak podaje S. Balestrieri, łącznie zabito 6 terrorystów, w trakcie walki zginęło też 45 żołnierzy ugandyjskich.

Spektakularną akcją była również operacja Orchard, przeprowadzona w 2007 roku. Jej celem było zniszczenie syryjskiego reaktora jądrowego, leżącego w muhafazie Dajr az-Zaur przez izraelskie lotnictwo, a dokładniej przez komandosów z Sajeret Matkal (Follath, Stark, 2009). Powierzono im za zadanie przybycie na miejsce na dzień przed planowanym atakiem oraz oznaczenie celów w czasie nalotu za pomocą wiązki laserowej. W dniu przeprowadzenia akcji nikt nie spodziewał się nalotu izraelskich myśliwców na to „pustkowie”, ale dzisiaj wiadomym jest, że nieprzypadkowo żołnierze Sajeret Matkal ostrzelali pustą „ziemię niczyją”. Wręcz przeciwnie, celowali z rozmysłem i zniszczyli tajny kompleks syryjski. Nasuwa się tylko pytanie

czy rzeczywiście była to elektrownia jądrowa, w której naukowcy byli bliscy ukończenia bomby? oraz kiedy i jak Izraelczycy dowiedzieli się o projekcie i dlaczego podjęli tak wielkie ryzyko, by przeprowadzić swoją tajną operację? Niestety nikt nie jest w stanie odpowiedzieć na te pytania, gdyż nawet po upływie ponad dziesięciu lat władze Izraela konsekwentnie milczą w tej kwestii.

Oba wymienione wyżej wydarzenia przyniosły rozgłos izraelskim siłom specjalnym, ale także, szczególnie przy bombardowaniu w Syrii, spowodowały głosy krytyki. Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej wszczęła nawet śledztwo w tej sprawie. Z raportu opublikowanego w 2008 roku wynika, że dane zebrane podczas wizyty inspektorów na miejscu zdarzenia nie były wystarczające aby stwierdzić czy reaktor w rzeczywistości stanowił zagrożenie. Wobec tego uznano izraelskie bombardowanie za bezpodstawne i przedwczesne (Implementation of the NPT..., 2008).

Duwdewan

Jednostka została powołana wraz z wybuchem pierwszej intifady, gdyż izraelskie władze potrzebowały szybkiej odpowiedzi na palestyńskie ataki wymierzone w żydowskich cywili. Powodem utworzenia Duwdewan były problemy konwencjonalnych sił zbrojnych, które nie radziły sobie z tłumieniem arabskiego powstania. Można nawet stwierdzić, iż w pełnym uzbrojeniu i umundurowaniu pogarszały tylko sytuację zaostrażając nastroje ludności oraz prowokując zamieszki. W takich warunkach Izrael nie był w stanie skutecznie eliminować liderów intifady, dlatego powołano do życia Duwdewan. Jest to więc oddział wyspecjalizowany w tajnych operacjach na obszarach zurbanizowanych i jednocześnie czołowa wojskowa jednostka kontrterrorystyczna (Katz, 1993). Formacja działa głównie na terytorium Zachodniego Brzegu Jordanu. Jak podaje S.M. Katz, cechą wyróżniającą tych komandosów jest ich upodobnienie się do zwykłych Palestyńczyków np. poprzez opowanie języka arabskiego z palestyńskim akcentem. Funkcjonariusze tej jednostki w kamuflażu infiltrują arabskie terytoria i aresztują poszukiwanych bojowników. Współcześnie formacja ta cieszy się dużym zakresem autonomii, ponieważ posiada własne grupy wywiadowcze, pododdziały wsparcia i ewakuacji, zespoły medyczne, snajperów itd. Tylko żołnierze Duwdewan

i Sajeret Matkal są uprawnieni do noszenia mundurów bez naszytej identyfikacyjnej karty naramiennej (Yashar, 2014). Należy wskazać, iż jednostka szczyli się wysokim wynikiem udanych operacji kontrterrorystycznych i – jak podaje A. Yashar – w 2002 roku została wyróżniona przez premiera Izraela za najbardziej istotny wkład w wojnie z terroryzmem.

W przeciwieństwie do innych tajnych jednostek Duwdevan nie był przeznaczony do długoterminowej infiltracji, ale raczej do szybkich działań z zaskoczenia. Szkolenie ochotników zajmuje piętnaście miesięcy, co stanowi kolejny wyróżnik. Owo nietypowe dla izraelskich jednostek specjalnych skrócenie czasu treningu wynika ze specyfiki obszaru, w jakim działają żołnierze Duwdevan. Formacja skupia się na walce z terrorystami, którzy zazwyczaj organizują ataki na obszarze miejskim, wobec czego nie ma potrzeby, aby rekrutów uczyć walki na pustyni czy w górach. Podstawą szkolenia jest rozwinięcie umiejętności sztuki walki wręcz – Kraw Magi (Tillan, Michelson, 2016). Wynika to z potrzeby zminimalizowania użycia ognia, spowodowanej prowadzeniem operacji na obszarach silnie zurbanizowanych, w otoczeniu osób cywilnych. Komandosi Duwdevan mają za zadanie zlikwidować zagrożenie terrorystyczne przy jak najmniejszym narażeniu i zaangażowaniu osób postronnych. Wydaje się, iż taka taktyka jest słuszna, gdyż działania w ukryciu nie wywołują paniki na ulicach miast i pozwalają na wyeliminowanie wroga bez wzbudzenia strachu czy innych niepotrzebnych emocji wśród zwykłych ludzi.

Policja graniczna – Misztara ha-gwul (Magaw)

Choć głównym celem Magaw jest zabezpieczanie granic, to ze względu na specyfikę położenia Izraela, jego stosunki z poszczególnymi sąsiadami oraz konflikt palestyński, został on niejako naturalnie zobowiązany do wspomaganie działania sił specjalnych zajmujących się zwalczaniem terroryzmu. Wśród poszczególnych składowych tej formacji dwie zasługują na wyróżnienie.

Pierwszą z nich jest Jamas, który specjalizuje się w tajnych operacjach, werbowaniu źródeł osobowych oraz aresztowaniu osób nawołujących do inicjowania zamieszek. Powszechnie uważa się, posiada ona unikatowy tryb działania, który pozwala na przeprowadzanie skomplikowanych misji bez lub z niewielkim wcześniejszym przygotowaniem, co wynika z wysokiego

poziomu profesjonalizmu, jakim szczycą się jej żołnierze (Katz, 1993). Wielu ekspertów uważa Jamas za jedną z najbardziej wydajnych jednostek kontrterrorystycznych na świecie, powołując się przy tym na wyczerpujący proces treningowy i ścisłą selekcję, podczas której zdecydowana większość kandydatów zostaje wyeliminowana (Katz, 2005). Do głównych zadań Jamas należą m.in. lokalizacja i eliminacja źródeł terroru, w szczególności producentów bomb i zamachowców-samobójców. Jak podają M. Deflem i S. Hauptman, jednostka ta znana jest z organizowania nalotów lotniczych, a także z niezwyklej zdolności do skutecznego działania oraz infiltracji najbardziej zmiennych i niestabilnych obszarów arabskich. Należy podkreślić, iż Jamas wywodzi się ze struktur straży granicznej, ale bezpośrednio podlega Szin Bet³.

Drugą jednostką mającą swoje korzenie w Magaw jest Jamam. Jest to kontrterrorystyczny oddział specjalny izraelskiej straży granicznej, którego głównym zadaniem jest odbijanie zakładników. Geneza jednostki sięga wydarzeń z 1974 roku i masakry w izraelskim Ma'alot, gdzie palestyńscy terroryści zabili 26 zakładników, w tym 21 dzieci (1974: Teenagers die...). Z odbiciem zakładników nie poradzili sobie wówczas komandosi wyspecjalizowani w działaniach na terytorium wroga, więc władze powołały grupę stworzoną z myślą o operacjach na terenie Izraela. Jamam podlega Ministerstwu Spraw Wewnętrznych. Nie oznacza to jednak, że jej członkowie nie znają wojskowego życia, bowiem wszyscy z nich służyli w armii, z czego większość w oddziałach piechoty. Oddział składa się z około 200 funkcjonariuszy. By stać się jednym z nich, trzeba przejść tzw. *hell week*, który stanowi nie tylko wyzwanie fizyczne, ale także próbę charakteru. Dopiero po przejściu tego tygodnia następuje półroczne szkolenie. Zdaniem M. Karolkiewicza Jamam wyróżnia się kilkoma zaletami w porównaniu do innych izraelskich jednostek zwalczających terroryzm: po pierwsze, mężczyźni są bardziej dojrzałi, wobec czego mają większe doświadczenie w pracy zespołowej; po drugie, poszczególne oddziały formacji posiadają znacznie szerszy zakres specjalizacji, gdyż poszczególni operatorzy szkoleni są we wszystkich dziedzinach, mogących mieć znaczenie na polu walki, tj. strzelania, rozpoznania, pracy z psami oraz rozminowania terenu i obiektów, wysadzania niewybuchów czy oczyszczania

---

³ Szin Bet – izraelska służba specjalna, odpowiedzialna za kontrwywiad i bezpieczeństwo wewnętrzne, utworzona w czerwcu 1948 roku.

terenu z przedmiotów niebezpiecznych. W rezultacie Jamam charakteryzuje szybki czas działania, a także ścisła koordynacja poszczególnych żołnierzy zajmujących inne funkcje, np. snajpera, zwiadowcy oraz sapersa.

Szajetet 13

Chociaż władze Izraela od zawsze były świadome istnienia zagrożeń militarnych od strony morza, to do pewnego czasu nie rozwijano ani floty, ani nie wyodrębniono wyspecjalizowanej jednostki komandosów, którzy przeprowadzaliby działania na otwartych akwenach. O niskim priorytecie rozwoju marynarki wojennej świadczą chociażby środki przydzielane jej z budżetu państwa (Almong, 2011). Jednak po pojawieniu się pocisków dalekiego zasięgu (lata 60.) stało się jasne, że trzeba podjąć konkretne kroki, mające na celu zabezpieczenie morskiej granicy Izraela oraz utworzenie sił specjalnych zdolnych do przeprowadzania operacji morskich. Mimo że Szajetet powstał pod koniec lat 40., to jego największy rozkwit i najsłynniejsze operacje przypadły na koniec XX wieku.

Szajetet 13, zwany również 13 Flotyllą, jest jedną z najbardziej tajemniczych jednostek w izraelskiej armii. Szczegóły wielu misji i tożsamości aktywnych agentów są ściśle tajne. Jednostka ta jest uznawana za jedną z najlepszych światowych sił specjalnych i jest porównywana do US Navy SEALs i brytyjskiej SBS (Pike, 2013). W przeciwieństwie do wielu innych izraelskich jednostek specjalnych, w których szkolenie trwa od 14 do 36 miesięcy, komandosi Shajetet 13 muszą wyrazić zgodę na odbycie służby przygotowawczej w wymiarze co najmniej czterech i pół roku. 13 Flotylla podzielona jest na trzy piony (z hebrajskiego pulgi), z których każdemu przypisano szczególną rolę. Pierwszym z nich jest Haposhtim Raids Pulga, których specjalnością są działania ofensywne na otwartym morzu. W tym pionie znajdują się najlepsi specjaliści, którzy najczęściej biorą udział w operacjach kontrterrorystycznych i odbijaniu zakładników. Drugi pion tworzy specjalna jednostka podwodna (nurkowie), która przeprowadza wiele misji o charakterze defensywnym. Jak sama jej nazwa wskazuje, odpowiada za złożone zadania podwodne, które dotyczą wyszukiwania zanurzonych statków i samolotów. Jednostka ta specjalizuje się także w usuwaniu i detonacji starych min oraz innych ładunków wybuchowych. W czasie wojen jednostka

ta przeprowadzała nurkowania prewencyjne w izraelskich portach, aby zapobiec atakom nurków. Ostatnią pulgę tworzy jednostka nadwodna, która swoim charakterem przypomina brytyjskie Special Boat Unit. Komandosi w tym pionie specjalizują się w nagłych walkach oraz szybkich atakach na statki i cele przybrzeżne. Według składu liczbowego jest to największy z oddziałów szturmowych, zaraz za nim znajduje się jednostka nurkowa, a najmniejszy jest Haposhtim. Do informacji publicznej IDF podaje, iż liczba wszystkich komandosów Szajetet oscyluje wokół 300 (Yossi, 2014). Wszystkie trzy piony ściśle ze sobą współpracują, wspierając się podczas realizacji wspólnych misji.

Konkluzje

Historia Izraela niejednokrotnie pokazała, jak istotne dla tego państwa jest zabezpieczenie kontrterrorystyczne, a także możliwość wcześniejszego rozpoznania niebezpieczeństwa. W celu uzyskania informacji ważnych z punktu izraelskiej racji stanu powołano do życia przedstawione powyżej jednostki. Ich zadania oraz struktury są wciąż dostosowywane do wymagań współczesnego świata i zmieniających się zagrożeń. Formacje te są uważane za jedne z najlepiej działających na świecie, ale nawet w samym Izraelu mówi się o ich omylności, działaniach mających jedynie zaspokoić partykularne interesy oraz braku profesjonalizmu przy przeprowadzaniu operacji. Jednakże, jak w każdej jednostce tego typu, najistotniejszym czynnikiem wpływającym na sprawność działania jest – oprócz technologii – człowiek. Dlatego też nigdy nie można ustrzec się błędów. Mimo to, jak można przeczytać na oficjalnych stronach internetowych wszystkich opisanych jednostek, każda z nich dąży do jak najlepszego rozwoju zasobów ludzkich w celu podołania wyznaczonym zadaniom i zapewnianiu bezpieczeństwa Izraelowi. Wydaje się również, iż inne państwa często czerpią z wzorców izraelskich przy szkoleniu swoich komandosów, gdyż ich metody, mimo kontrowersji, są bardzo skuteczne.

Można oczywiście zadać pytanie: czy rozwiązania izraelskie sprawdząby się na gruncie europejskim? W pierwszej chwili nasuwa się prosta odpowiedź: tak, ale czy na pewno? Analizując sytuację Polski, gdzie społeczeństwo jest w większości homogeniczne i niezróżnicowane rasowo i religijnie, wydaje się, iż nie ma potrzeby tworzenia tak zaawansowanych taktycznie i technologicznie formacji. Z drugiej jednak strony należałoby pamiętać

o specyfice współczesnej technologii i środków, z których może skorzystać każdy, a mianowicie komputera i telefonu, które w rękach zdolnego hakera mogą stać się bronią o wiele groźniejszą niż pistolet czy bomba, gdyż mogą sparaliżować całe państwo. Wobec tego Polska i osoby nią rządzące powinny się zastanowić czy opłacalne nie byłoby powołanie do życia jednostek wzorowanych na izraelskich, które będą miały szerokie zaplecze wywiadowcze, ale także logistyczne, dzięki czemu znacząco poprawi się ich skuteczność. Współcześnie bowiem dużo cenniejsze są informacje niż liczba posiadanych czołgów czy samolotów, gdyż zdobyta wcześniej wiedza na temat planów wroga pozwala na przeciwdziałanie im i tym samym np. na niedopuszczenie do potencjalnego ataku terrorystycznego.

MGR NATALIA CISZEWSKA

Wydział Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Stefana Batorego 39L, 87-100 Toruń, Poland
natalia.ciszewska@interia.pl

Bibliografia

- Along, Z. (2011). *Israeli Naval Power: An Essential Factor in the Operational Battlefield*. Military and Strategic Affairs. Pobrane z: [https://www.inss.org/he/wp-content/uploads/sites/2/systemfiles/\(FILE\)1308129507.pdf](https://www.inss.org/he/wp-content/uploads/sites/2/systemfiles/(FILE)1308129507.pdf).
- Background and history of israel special forces*. Pobrane z: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/background-and-history-of-israel-s-special-forces-units>.
- 1974: *Teenagers die in Israeli school attack*. BBC. Pobrane z: http://news.bbc.co.uk/on-thisday/hi/dates/stories/may/15/newsid_4307000/4307545.stm.
- Balestrieri, S. (2017, 4 lipca). *July 4, 1976, Israeli Special Operations Raid on Entebbe Stuns the World*. Pobrane z: <https://specialoperations.com/31186/july-4-1976-israeli-special-operations-raid-entebbe-stuns-world/>.
- Byman, D. (2011). *A high price: the triumphs and failures of Israeli counterterrorism*. Pobrane z: https://bc.sas.upenn.edu/system/files/Byman_02.25.10.pdf.
- Deflem, M., Hauptman, S. (2013). *Policing International Terrorism*. W: F.J. Pakes (red.), *Globalisation and the Challenge to Criminology* (64–72). London: Routledge.
- Follath, E., Stark, H. (2009, 2 listopada). *The Story of 'Operation Orchard' How Israel Destroyed Syria's Al Kibar Nuclear Reactor*. Pobrane z: <https://www.spiegel.de/international/world/the-story-of-operation-orchard-how-israel-destroyed-syria-s-al-kibar-nuclear-reactor-a-658663.html>.

- Karolkiewicz, M. (2011, 22 maja). *Chwała i nędza komandosów*. Pobrane z: <http://www.tygodnikprzeklad.pl/chwala-nedza-komandosow/>.
- Katz, S.M. (1993, 1 stycznia). *Israeli Special Forces*. Wisconsin: Motorbooks International.
- Katz, S.M. (2004). *The Illustrated Guide to the World's Top Counter-Terrorist Forces*. Hong Kong: Concord Publication Co.
- Katz, S.M. (2005). Task Force Gaza: Under Fire with the Israeli Border Guard's Ya'mas Counterterrorist Unit. *Special Operations Report*, 3, 14–23.
- Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej. (2008, 19 listopada). *Implementation of the NPT Safeguards Agreement in the Syrian Arab Republic*. Pobrane z: http://www.isis-online.org/publications/syria/IAEA_Report_Syria_19Nov2008.pdf.
- Pascovich, E. (2014). Military intelligence and controversial political issues: The unique case of the Israeli military intelligence. *Intelligence and National Security*, 29(2), 227–261.
- Pascovich, E. (2016). Intelligence for Special Counter-Terrorism Operations. *Journal of Mediterranean and Balkan Intelligence*, 8(2), 71–88.
- Pike, J. (2013). *(S-13) Shayetet 13 / Flotilla 13*. Pobrane z: <https://www.globalsecurity.org/military/world/israel/navy-squadron13.htm>.
- Tillan, Y., Michelson, E. (2016). *Special Forces Units as Vehicles for Operational Learning in the IDF. The Dado Center Journal for Operational Art*. Pobrane z: <https://www.idf.il/media/11157/tilan-michelson.pdf>.
- Yashar, A. (2014, 8 października). *IDF Special Ops Unit's Heroism in Gaza Revealed*. Pobrane z: http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/185961#.VVVoGK_lm_uM.
- Yossi, Y. (2014, 15 kwietnia). *Silent soldiers: Inside the IDF's elite naval commando unit*. Pobrane z: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4510123,00.html>.